

četiri pesme

govog toka stoji spas ili propast. Obično zaboravljamo da je samo površni optimizam naših očeva XVIII i XIX veka vezivan za taj čisto geometrijski pojam napretka, sa gurnost *bigger und better*, to jest veru u istovremeno kvantitativno i kvalitativno poboljšanje. Vera da svaki novi izum, svako usavršavanje sredstava, nužno sadrži obećanje više vrednosti i veće sreće, jeste misao krajnje naivna i odgovara upravo toj šarmantnoj eposi intelektualnog, moralnog i sentimentalnog optimizma, što je bio XVIII vek. Tvrđnja da jedna civilizacija može vrlo lako propasti usled bitnog i neospornog napretka, nije nimalo paradoksalna. Stoga je izraz *napredak* osetljiva stvar i dvostruktan pojam. Može se desiti, u stvari, da se nekoliko koraka dalje, na putu kojim se krećemo, sruši neki most, ili otvoru neka provala.

NAPOMENA:

1. Tekst poznatog holandskog istoričara kulture Johana Huizinge, koji ovde donosimo u prevodu, užet je iz knjige *Incertitudes (Neizvesnosti)*, Paris 1939, godine. Tekst, kao i knjiga kojoj pripada, pisan je u »senci fašizma« i »neizvesnosti« koju je ova mračna politička filozofija sa sobom nosila. S onu stranu, pak, te neposredne neizvesnosti, nalazi se, kao i u svih umova koje odlikuje znanje i intuicija, pitanje *smisla* kretanja napred, i utolikor ili baš zato, ovaj tekst zadržava i danas svoju aktuelnost. Stoga i nama, svedocima atomskog i biološkog naoružanja, ne izgleda paradoksalnom tvrdnjom »da jedna civilizacija može propasti usled bitnog i neospornog napretka«.

Preveo s francuskog:
Zoran Stojanović

*o lati ga se pred Zub
u zaveslinu potalas
teškanje slomno kljija*

ZALINA

*Zri želibol grušan
na nesudu dozabranom
i preteg vučom kušan
u vrtovidu stranom*

*Dvomrka putopatica
nadstrelila vidohuk
bokove reže matica
spomenu na njen muk*

TRISAMA

*Oduzazov na trisamu
šuštolji neprosivljen*

*Kakoder kozluga sit
jamere dotliš na rogu*

*Dostipred rasud a ne
gorkost za kost i zublju*

*Didni pa nešti presve
bogodrt zaplijus o vrt*

t. s. eliot

*Širokoguz, ružičast od glave do pete,
Čitavo telo mu brijanje potražuje,
Svinji poznaje ženski temperament
Sapunicu licem razmazuje.*

*(Produžena senka čovekova
Istorija je, Emerson reče,
On pak nije video siluetu
Svinija na suncu raskrečenog.)*

*Proba brijac na svojoj nozi
Čekajući vršak da se raspline.
Epileptičarka na krevetu
Okreće leđa stiskajući obline.*

*Dame zatečene u hodniku
Uplet enim i osramočenim se drže,
Pozivaju za svedoke načela,
Nedostatak ukusa ruže*

*Smatrajući da histerija može
Pogrešno da se shvati lako;
Gospoda Turner o kući kaže
Da nije najbolja nikako.*

*Ali Doris, ogrnuta peškirom iz kupatila
Gegajući uđe širokog koraka,
Nosila je mirišljavu so
I času čistog konjaka.*

SVINI MEĐU SLAVUJIMA

*Majmunovrat Svinji kolena širi,
Ruke mu padaju, smeh vrca,
Zebraste pruge niz bradu
Napnu se, žirafu štrca.*

*Prstenovi olujnog meseca
Sežu na zapad do River Plate,
Smrt i Gavran odozgo prete,
Rožana Svinji branii vrata.*

*Orion sa Psom, mutan pod velom,
Stišana mora se povlače;
Osoba u španskom plaštu
Na koleno se Sviniju kači,*

*Al sklizne, stolnjak povuče,
Prevrne šoljicu kafe,
Smesti se na podu, zevne,
Počne da diže čarape;*

*Cutljivac u moka kapatu
Penje se na prozor i blene;
Kelner prinosi grožđe,
Naranđe, smokve, banane;*

*Kičmenjak cutljivi u mrkom
Grči se, pribira, pa se udalji;
Rahela née Rabinović, šapama
Krvničkim, na grozd navali;*

*Ona i dama pod plaštom,
Sumnja se, u savezu rade,
Te čovek teška pogleda
Ne primi gambit, ustade,*

*Umoran napusti krčmu,
Al nagnu se spolja u prozor,
Cerek mu zlatan uokviruju
Mladice divlje loze;*

*Krčmar s nekim u senci
Kraj vrata nasamo priča,
Slavuji pevaju nadomak
Crkve Svetoga Srca,*

*I pevahu u krvavoj šumi
Agamemnon kad jaunku smlačen,
Dok tečan im izmet se cedio,
Prljao pokrov obešaćen.*

ŠPATI BESMRTNOSTI

*Webster bejaše opsednut smrću,
Pod kožom je video lobanju,
Pod zemljom bića zavaljena,
Bez grudi u bezusnom cerenju.*

Lukovice narcisa mesto očiju,
Znao je, iz dupli škilje!
Misao uz mrtve lepi se udove
Sapinjući žudnju i milje.

Don, mislim, isto bejaše takav,
Ne nađe zamenu za čuvstva
Da nešto pronikne, dosegne, shvati;
Stručnjak preko iskustva,

Znao je za muku u moždini,
Za drhat u srži ledeni;
Nikavak dodir dostupan mesu
Groznici u kosti ne svede.

Zgodna je Griškina; rusko joj oko
Sminkano da čar ističe;
Grudi joj prisne, nestegnute,
Pneumatično blaženstvo obriču.

Brazilijski jaguar opružen
Privlači majmušu što skače
Tananim zadahom mačke;
Griškina ima gnezdašće;

Vitki brazilijski jaguar
Sred svojih šumskih tmina,
Ne odiše mačji toliko
Ko u salonom Griškina.

Uz njene čari obleću
Čak i Žamišljene Suštine
Nama med' mršavim rebrima gmižu
Da toplovu metafiziku čine.

KUVANO JAJE

*En l'an trentiesme de mon aage
Que toutes mes hontes J'ay beues.*

Pipita je smerno sedela
Od mene malo odmaknuta;
Na stolu Oksfordski koledži
Ležahu uz pletivo zataknuto.

Dagerotipije i siluete
Dede joj i praprababa,
Pristajale su na kaminu
Uz note Poziva na igru.

Na Nebu neće mi Čast nedostajati,
Jer sreću ser Filipa Sidnija tamu,
I vodiću razgovor s Koriolanom
I mnogim časnimima koje znamo.

Na Nebu mi Kapital neće nedostajati,
Jer videću ser Alfreda Monda lice.
Nas dvojica ležaćemo skupa
Umotani u petoprocentne obveznice.

Na Nebu mi Visoko Društvo neće
nedostajati,
Nevesta će mi Lukrecija Bordžija biti;
Njene pričice biće zanimljivije
Od priča koje iskustvo dopušta Pipiti.

Ni Pipita mi neće nedostajati na Nebesima:
Poučavaće me Blavacka, slavna gospođa,
U Sedam Svetih Transova;
Pikarda de Donati biće mi vođa.

Al' gde je kolačić »za peni svet«, što ga
kupih
Da s Pipitom ga jedem iza zavese?

Od Kentiš Tauna i Golders Grina
Crvenooki dubretari šunaju se;

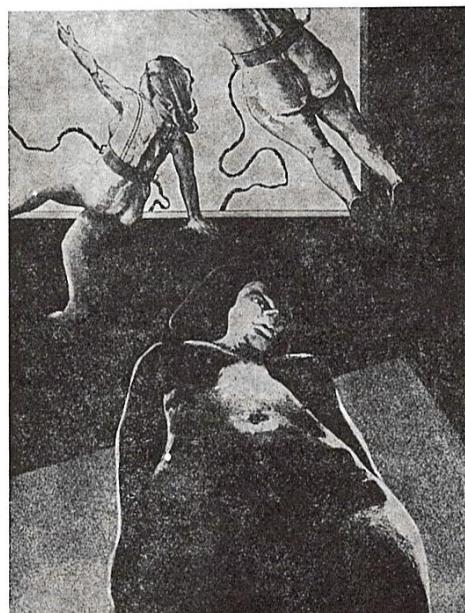
Gde su orlovi i trumpe?

Duboko negde pod snegovima Alpa.
Nad biskvitima namazanim buterom
Množina sveta plaće i plaće
Pognute glave u stotinama kafea.

PESME 1920. T. S. ELIOTA

T. S. Eliot 1920. godine izdao je u Londonu svoju treću zbirku pesama ARA VOS PRES (u Njujorku iste godine knjiga je objavljena pod naslovom PESME). Ova zbirka sadrži između ostalih i dvanaest pesama koje je Eliot kasnije grupisao u svojim SABRANIM PESMAMA (1909—1950.) kao PESME 1920. Od ovih dvanaest pesama Polja su u broju 206 objavila prevode četiri koje su pisane francuskim jezikom. Od ostalih osam pesama, koje su u originalu na engleskom jeziku, ovde objavljujemo četiri. Ove četiri pesme pisane su u zatvorenoj formi — to su katereni s rimovnim parnim stihovima — a prilagođeni su po uzoru na stihove Teofila Gotjea, francuskog larpurlartiste iz sredine XIX veka, čija je poezija u to vreme posebno interesovala Eliota. Međutim, Eliotov pesnički postupak je kompleksniji i u njemu se sabira mnogo više uticaja. Pre svega, tu je neposredni uticaj Erze Paunda čija težnja ka savršenosti forme i širokom obuhvatu pesničkog kon-tekssta postaju ubrzno imperativ moderne poezije. Ovdje Eliot koristi kolokvijalizam po ugledu na Tristan Korbijera i Žil Laforga, kvazinačnu terminologiju kao Laforg i Rembo, i posebno, mnoštvo aluzija (uglavnom književnih) koje do hermetičnosti zatvaraju (ili otvaraju) pesmu. Moramo reći da ove pesme prethode Pustoj zemlji (1922) i čini njen stvaralački uvod, a otud mogu biti i posebno zanimljive. Tematski, one su takođe, u bliskoj vezi s Pustom zemljom i predstavljaju fragmente moguće mozaičke slike čitave jedne civilizacije. Iako ove pesme ne idu u vrh Eliotovog pesničkog stvaranja, u njima je, možda baš zato, vidljiv onaj stvaralački princip koji iz kompleksnog proizvodi jedinstveno.

Nemamo nameru niti možemo ovde da objasnimo mnoštvo aluzija u ove četiri prevedene pesme, jer bi trebali ispuniti mnogo više prostora nego što same pesme zauzimaju. Pošto su ove aluzije uglavnom razrešene i registrovane, upućujemo zainteresovane na knjigu: Grover Smith: *T. S. Eliot's Poetry and Plays — A Study in Sources and Meaning* — second edition, The University of Chicago Press. 1974. S druge strane, prozirnost osnovnog pesničkog tkiva je dovoljna da se i bez detaljnog poznavanja dubljeg sloja pesama može primiti njihovo kompleksno značenje.

arvanitidis sterjos: marionete, 1976, akvatinta

tema II

selimir a. radulović

(cum grano salis)

1.

U meni
ni riječ zatečena u nemoći
nije tako čutljiva
ni oko ulovljeno pred sivom
slikom mesa mozak-ubica
na dlani krvi
praznina ubodom nudi novi život
ponos i pakost smrti
uska kaldrma rumene dojke ruže
daleko daleko
minijaturni plod ptice izliven
leš koji nazire
opit samoukog vajara

2.

ova je studen
zatečena u prstu ljeta ako
i bude ptica neće
se ništa promijeniti u ovoj
jedva čulnoj istini svijeta

SENSU PROPRIO

(*sensu proprio*)

Napokon
na tragu izlišnog
traga u rastopljenom oku
metača dim korova organi
ra-skucenog jezika odar
gluvonijemi tutanj živih ljepljivih
sjenki lučenje vremena
povremeni pokret uma
narušava ritmiku na ivici
fragmenta zbilje

3.

poliven refleksom rijeći vidjek
tri lika koji su
posvjedočili nepostojanje riječi

nagi smo
riječ zatvorena u
nijemoj simbolici tijela
nagi smo
nevini pokrov noći gubi sve u
prepoznatljivoj boji siluete.

Preveo:
Srba Mitrović